

Economie-onderwijs op de schop

8 oktober 2002 | Het Financieele Dagblad

Door: Boot, A.

Arnoud W.A. Boot

'Economie moet je doen', dat is de titel van het advies over de herziening van het economie-onderwijs op vwo en havo. De commissie onder leiding van de arbeidseconoom Coen Teulings concludeert dat de huidige invulling van het vak niet uitnodigt tot het toepassen van economische inzichten op maatschappelijke vraagstukken. Te veel ligt de nadruk op feitenkennis in plaats van op 'het (leren) kijken door een economische bril' naar maatschappelijke vraagstukken. Dit is in een notendop de centrale insteek van het advies.

De commissie komt ook tot de conclusie dat het bestaande programma gedateerd is. Er is weinig aandacht voor de economische vraagstukken van vandaag, vaak gecentreerd rond de werking van markten, zoals marktwerking, mededinging, privatisering. In plaats daarvan domineren de thema's van de jaren zeventig, bijvoorbeeld de werkloosheidsproblematiek. Voor een groot deel wordt dit veroorzaakt doordat het vak inhoudelijk is achtergebleven. De Keynesiaanse modelletjes ($Y = C + I$) domineren, terwijl de grenzen van het vak allang zijn verschoven naar een veel meer micro-economisch georiënteerd gedachtegoed. De gedragingen van consumenten en ondernemingen staan centraal in de moderne economische wetenschap.

Inderdaad, als je al deze gedragingen bij elkaar optelt krijg je de C van consumptie en de I van investeringen in het Keynesiaanse model. Maar het microniveau moet je begrijpen om iets te kunnen zeggen over het geaggregeerde macroniveau. Extreem gezegd, macro-economie dreigt om te slaan in abstracte en wollige theorievorming als deze niet wordt gevoed vanuit de micro-economie. En dit is nu precies wat er inhoudelijk schort aan het economie-onderwijs op onze middelbare scholen.

Het is een mooi advies geworden. De commissie heeft gelijk: het door een economische bril naar maatschappelijke problemen leren kijken, moet de centrale invalshoek zijn van het vak economie. En wonder boven wonder sluit dit ook precies aan bij de micro-oriëntatie van het moderne onderzoek binnen de economische wetenschap.

Aan een dergelijk vak is grote behoefte. Het economische gedachtegoed is zeer breed toepasbaar. Illustratief is in dit verband de nadruk die de commissie legt op de toepasbaarheid van economische inzichten voor gezinsbeslissingen. Bijvoorbeeld 'het nemen van nog een kind' kan puur economisch worden bekeken: het is een investering die een claim legt op schaarse goederen van de ouders (tijd en geld), met een onzeker en moeilijk te meten toekomstig rendement. Dit klinkt misschien half-onethisch, maar goede beleidsmakers zullen onderkennen dat een economische invalshoek een waardevolle toevoeging is maar nooit en te nimmer exclusiviteit mag hebben.

Maar is er ook kritiek mogelijk op het advies? Natuurlijk. Maar in het krachtenveld met vele gevestigde belangen moet men in het oog houden dat de discussie wel in een juiste, en dus constructieve richting wordt gestuurd. Cruciaal is dat het uitgangspunt van de commissie, dat het vak die bagage moet bevatten die leerlingen helpt te functioneren in onze maatschappij, wordt onderschreven. De interpretatie hiervan is wel van belang. Een te nauwe interpretatie van dit uitgangspunt zou tot een gebrek aan aandacht voor macro-economische problemen leiden. Begrip over het rentebeleid van de Europese Centrale Bank of de implicaties van een tekort op de overheidsbegroting zijn niet echt van belang voor het maatschappelijk functioneren van de Nederlander. Toch moet een doel van het economisch onderwijs zijn dat er tenminste een minimale verspreiding van kennis op dit punt is, al is het alleen maar omdat dan de economische pagina's van de krant kunnen worden gelezen.

De commissie is het volgens mij zeker hiermee eens, maar enige aandacht op dit punt is wenselijk. Een tweede, meer controversieel punt waar de commissie zich impliciet van heeft afgewend, is dat in het vak economie, zeker op het vwo, een historische context niet mag ontbreken. Hoezeer het microperspectief ook van blijvend belang zal

zijn, het is gedeeltelijk ook een resultante van het huidige tijdsbeeld: individualisme. Iedereen voor zichzelf, markt boven alles, en no-nonsense politiek zonder ideologie vieren hoogtij. Maar hoe kunnen we er zo zeker van zijn dat dit het eindplaatje is?

Als ik het rapport van de commissie lees, bekruipt mij het gevoel dat we er weliswaar duizenden jaren over hebben gedaan, maar nu plotseling met zekerheid weten wat het vak economie is. In deze tijd waarin de econoom Schumpeter een opmerkelijke revival beleeft (creatieve vernietiging, noodzaak van innovatie) is het misschien toch aardig om zijn kijk op de economische wetenschap naar voren te brengen. In zijn laatste werk, *History of Economic Analysis* (postuum gepubliceerd, Schumpeter overleed op 8 januari 1950), brengt hij als ideaalbeeld van de economische wetenschap dat het ontgaan kan worden van de maatschappelijke en historische context: 'Het zal uiteindelijk dezelfde dienst voor de economische politiek opleveren als theoretische natuurkunde voor werktuigbouw'.

Het micro-economische instrumentarium dat centraal is komen te staan in de moderne beoefening van de economie komt zeker in de richting van wat Schumpeter voor ogen stond. Maar het zou wel heel toevallig zijn als we er echt zijn. Een veeg teken is ook dat onder moderne economen de kennis van geschiedenis nul is.

Schumpeter benadrukt dan ook dat ontwikkelingen in de economische wetenschap niet begrepen kunnen worden zonder ze te beschouwen '...in de juiste context van sociale en politieke geschiedenis met enige aandacht voor de ontwikkeling in andere sociale wetenschappen en in de filosofie'.

Prof. dr Arnoud W.A. Boot is hoogleraar financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het Amsterdam Center for Corporate Finance.

Metadata

Publicatie Datum	dinsdag, 8 oktober 2002 0:00
Auteurs	Boot, A.
Bron	Het Financieele Dagblad
Copyright Jaar	2002
Categorie	Optiek
Pagina Nummer	11
Volgnummer	5